

et Major, et sumitur ex illo verbo Nazianzeni:

Sceleris dux fuit, atque magister.

Et illo :

Abductos ad se allexit.

Et Cæsar ibi: *Per ducis suggestionem.* Origenes: *Secum declinare persuaserit*; et idem significat Chrysostomus, dicens: *Luciferum seditionem movisse*, et Ambrosius dicens: *Lucifer alios trahit in consensum imitationis suæ*: quo verbo *trahendi*, alii etiam utuntur, et certe plusquam exemplum significat: et idem importat verbum *pellevisse*, quo Lactantius utitur. Alii vero generalius loquuntur; hunc tamen inductionis modum non excludunt.

24. *Probatur ratione.*—Ratione autem, vel conjectura potest in hunc modum declarari: quia peccatum Luciferi mere internum fuit per affectum superbiæ, et ideo vix potuit moraliter loquendo exemplo aliis esse causa peccandi, quin etiam consilio, et inductione fuerit. Probatur, quia non potuit aliis esse in exemplum, nisi aliis notum esset ejus delictum, non potuit autem aliis innotescere, nisi ab ipsomet Luciferis eis manifestaretur, utique per locutionem suam, sine qua alii cor ejus, et voluntatis decretum videre non poterant; at non est verisimile Luciferum narrasse aliis determinationem suam solum per modum historiæ, et quasi speculative (ut sic rem declarem) sed practice, et ex intentione habendi illos socios et sectatores, quia tunc totus erat intentus ad implendum affectum elationis suæ; non ergo tunc otiose loquebatur, sed ductus illo affectu ad movendum alios, quod optime significatur per illa verba Ezechielis 28: *In multitudine negotiationis tuæ repleta sunt interiora tua iniquitate*; ergo verisimilimum est, cum manifestatione sui propositi adjunxisse persuasionem, manifestando rationes, quæ ipsum moverant, et alios inducere possent, ut secum consentirent.

CAPUT XVIII.

QUALE FUERIT PECCATUM INFERIORUM ANGELORUM, ET QUOMODO ILLUD LUCIFER EIS PERSUADERE POTUERIT.

1. *Prima opinio de qualitate peccati aliorum Angelorum.*—*Error hujus opinionis impugnetur.*—Non possumus hoc genus persuasionis explicare, et rationes contra illam objectas

solvere, nisi explicando prius quale fuerit peccatum inferiorum Angelorum; et ideo illud prius exponemus, deinde difficultatibus in præcedenti capite propositis satisfaciemus. Circa primum imprimis referri potest opinio Lactantii supra, dicentis, solum Luciferum in celo per superbiam peccasse, et in terram re legatum fuisse: Deum autem, ne Lucifer homines disperderet, misisse Angelos in hominum tutelam, Luciferum vero ipsos etiam Angelos custodes hominum corrupisse, et ad concupiscentiam feminarum induxisse, et hoc fuisse illorum peccatum; quod etiam alii Patres antiqui docuerunt, moti verbis illis Genes. 6: *Cum vidissent filii Dei filias hominum*: quem locum tractavimus supra, l. 1, c. 5, ubi sententiam illam refellimus, et in præsentem continet peculiarem errorem: quoniam Angeli deputati a Deo custodiam hominum, non sunt capaces peccati, quia *semper vident faciem Patris*, ut Dominus dixit. Idemque verum fuit a principio ejusmodi custodiæ, quia non sunt Angeli deputati custodiendum homines, donec homines creati fuerunt: multoque minus poterunt peccare amore feminarum ante illarum creationem, neque ante hominum propagationem; at vero beatitudo data est omnibus Angelis, qui in principio non peccarunt, statim ac in secundo instanti perseverarunt in bono, ut supra visum est; ergo omnibus, qui cum Luciferis in celo non peccarunt, data est, antequam homines crearentur, et consequenter multo prius, quam homines, vel mulieres ex primis parentibus propagarentur; ergo prius fuerunt Angeli beati, quam custodirent homines, et consequenter post custodiam non fuerunt peccati capaces.

2. *Explicatur D. Thomæ.*—Eo vel maxime, quod Angeli vel non sunt capaces peccati carnalis, vel eo modo, quo capaces sunt, non potuit in eis esse primum peccatum, vel prima occasio cadendi: utrumque ostenditur declarando doctrinam D. Thomæ, dicta quæstione 63, artic. 2, ubi docet, duobus modis posse peccatum aliquod in aliquo reperiri, scilicet, *secundum affectum, et secundum reatum*, et priori modo ait, non posse in Angelis esse peccata carnalia; posteriori autem modo posse; in qua doctrina subobscura sunt verba distinctionis: nam reatus peccati nascitur ex affectu, et ideo dici solet peccatum transire, transacto actu voluntatis, et manere reatu: unde non potest esse reatus, nisi præcedat affectus, quia voluntate peccatur, et ita sine affectu ejus non potest esse peccatum, nec reatus esse potest,

nisi præcedat culpa, quæ est in affectu, neque e contrario potest esse peccatum in affectu, nisi sequatur reatus. Verumtamen difficultas procedit ex æquivocatione terminorum: nam in præsentem peccatum esse in aliquo secundum affectum, non significat tantum generalem modum peccandi per actum voluntatis, in quo sensu procedit objectio: sed significat specialiter peccatum esse in aliquo per effectum illud consummandi formaliter, et in propria persona: et similiter, cum dicitur peccatum esse in aliquo secundum reatum, non accipitur reatus pro habituali culpa, vel macula, aut debito pœnæ, prout communi usu accipi solet, cum de peccatis agitur, sed significat, peccatum esse in aliquo, qui solum est causa, ut ab alio committatur. Ut, verbi gratia, qui vult furari, habet culpam furti in affectu, quasi formaliter: qui autem tantum vult procurare, ut alius furetur, habere dicitur culpam furti, secundum reatum, quia reus est in hoc, quod est causa, ut alius peccet.

3. *Impugnatio sequitur.*—In hoc ergo sensu dicit D. Thomas Angelum non esse capacem fornicationis, seu carnalis concupiscentiæ secundum affectum, quia non potest velle, per se ipsum consummare tale peccatum, ut per se evidens, quia non est capax delectationis sensibilis, nec proprii actus vitalis, in quo tale peccatum consummatur; et ideo licet Angelus in corpore assumpto possit aliquo modo apparenti tales actus facere, ut supra libro quarto, de incubis et succubis dictum est: nihilominus non committunt tale peccatum secundum affectum in sensu dicto, quia reveran on volunt delectari carnaliter, nec proprium actum talis peccati consummare. In quo valde errat præcedens opinio, talem modum peccandi Angelis, tanquam corporeis tribuendo. Nihilominus potest Angelus committere tale peccatum secundum reatum, quia potest velle procurare, et efficere, ut homo fornicetur, ut in dæmonibus manifestum est, et tunc illud peccatum revera est propria culpa, et primario est in voluntate Angeli, et ad speciem fornicationis pertinet secundum veram doctrinam, quia illius turpem actum pro objecto habet, tamen, quia non amatur ab Angelo, ut a se consummandus, sed ut causandus in alio, dicitur tantum habere illam malitiam secundum reatum. Hic autem modus peccandi non potest esse primus in Angelo, sed supponit magnam deordinationem in voluntate inducentis alium ad peccandum: quia illa inductio, nec propter se appetibilis est, nec ex bona intentione proce-

dere potest, unde necesse est, ut ex odio, ira, injustitia, avaritia, vel alio simili affectu procedat. Igitur non potuit inferior Angelus primo cadere, peccatum carnale committendo; quia nec formaliter potuit illud in se appetere, et ut illud posset in alio velle, ac procurare, aliunde lapsus, et male affectus supponebatur; et hunc discursum eleganter prosequitur Chrysostomus, hom. 22, in Genesim.

4. *Secunda et communis sententia asserens illud peccatum fuisse superbiæ.*—Hæc ergo prætermissa improbabili sententia, communis theologorum est, primum peccatum omnium inferiorum Angelorum sub primo peccantium, fuisse superbiæ. Ita docent Bonaventura, Richardus, Ægidius, et alii statim referendi; et manifeste sumitur ex D. Thomæ, d. quæst. 63, art. 2, ubi generaliter definit, in Angelis esse non posse formaliter, et secundum affectum (in sensu paulo antea explicato) nisi peccatum superbiæ; et invidiæ, et inter hæc antecedere superbiæ, quod Cajetanus et alii merito intelligunt de initio peccandi, seu de primo peccato Angeli; et indifferenter loquuntur de omnibus Angelis, et fundantur in ratione omnibus communi, scilicet, quod spiritalis natura non habet objectum ita proportionatum, a quo possit ad peccandum provocari, sicut est excellentia propria, et exaltatio; unde potest in hunc modum declarari. Quia primum peccatum cujuscumque Angeli inferioris, fuit ex nimio amore benevolentiae sui, potius, quam alterius Angeli etiam supremi, quia naturaliter plus se diligit, quam quemlibet alium Angelum, et nullum motivum habere poterat, ad volendum alteri plusquam se, vel ad excedendum in amore alterius, nisi speraret aliquid bonum, quod inde sibi redundaret; ergo incipere debuit peccatum Angeli ex amore sui. Amor autem benevolentiae sui non est nimius, nisi quatenus est amor concupiscentiæ alicujus boni sibi improportionati: quod bonum in Angelo esse non potest, nisi spirituale, et ad aliquam excellentiam pertinens; ergo in omnibus Angelis primum peccatum fuit superbiæ. Et confirmatur a simili, vel a fortiori: nam imprimis hominibus, quia erant in statu quasi angelico, quia in eo concupiscentiæ sensibilis motus inordinatos non patiebantur, primum peccatum fuit superbiæ, et vix aliud esse potuit moraliter loquendo; ergo a fortiori idem dicendum est de inferioribus Angelis, ac denique Patres superius allegati dicentes, Angelos per superbiæ cecidisse, non de solo primo, sed absolute de omnibus malis loquuntur: ut

specialiter videri potest in Augustino, lib. 11, Genes. ad litt., cap. 2, 15 et 24.

5. *Quodnam fuerit objectum illius superbiae.* — *Non fuisse naturalem beatitudinem sprete supernaturali arguitur.* — De objecto autem illius superbiae, et quomodo ad illam a Lucifero inferiores provocari potuerint, non facile explicatur propter difficultates supra tactas; et ideo theologi juxta varias opiniones circa objectum angelicæ superbiae, varie etiam explicant Luciferi tentationem, seu suggestionem; nam si Angeli omnes peccarunt, inordinate appetendo naturalem beatitudinem, sprete supernaturali: non apparet, quomodo primum inducere potuerint inferiores ad hoc genus peccati, nisi fortasse exemplo. Quia non potuit directe illis persuadere, ut sic, et non aliter beatitudinem intenderent, nisi vel ex magna deceptione, et errore ipsiusmet Luciferi circa supernaturalem beatitudinem, vel ex pura malitia, volens decipere alios, ut in eo peccarent, in quo ipse jam peccaverat: utrumque autem repugnabat Angelis, alioqui prius deciperentur, quam peccarent. Adde, illam sententiam supponere Luciferum sic peccasse ex inconsideratione, et consequenter etiam inferiores, si eodem genere delicti peccarunt: ergo non potuit præcedere persuasio directa ad sic peccandum. Quia persuasio considerationem in suadente supponit, et illam in persuasio efficit: imo hinc addunt aliqui, neque per modum exempli potuisse hoc modo superiorem inducere inferiores, quia non poterat illos exemplo suo movere ad inconsiderationem. Sed in hoc non invenio repugnantiam specialem, quia si Angelus supremus affectum suum ad naturalem beatitudinem aliis manifestaret, ut eis esset exemplo, etiam manifestare potuit, quo iudicio, vel consideratione intellectus ad illum affectum moveretur: ergo potuit illos suo exemplo movere ad sic appetendam beatitudinem, non adhibita majori consideratione intellectus. Sed esto hic modus fuerit possibilis, mihi non est verisimilis: tum quia ille modus peccandi etiam in primo Angelo, mihi non est visus credendus: tum etiam, quia verisimilius duxi Luciferum non præbuisse exemplum sine suasionem: tum denique, quia supponitur Lucifer directe intendisse alios inducere ad consentiendum sibi in peccato, et appetitu suo: ergo longe credibilis est, hoc ipsum intendisse, intuitu alicujus commodi, vel excellentiæ suæ. At ex hoc, quod alii solam beatitudinem naturalem appetent, nullum commodum, nullave excellentiam in ipsum redunda-

bat: ergo verisimile non est, hujusmodi fuisse Luciferi inductionem.

6. *Idem dicendum de beatitudine supernaturali.* — *Duos modos assignat Richardus.* — Idem dicendum censeo de peccato appetendi beatitudinem supernaturalem sine meritis, quamvis in hoc constituentur Ægidius 2, d. 6, quæst. 1, art. 3, in duob. litt., et Richardus, d. 5, art. 1, quæst. 2, peccatum inferiorum Angelorum: et nihilominus dicant Luciferum illos induxisse ad sic peccandum. Addit vero Richardus quod licet inferiores Angeli imitati fuerint Luciferum appetendo beatitudinem sine meritis: nihilominus eam cum adjutorio ejus, obtinere voluerunt, et hac de causa illi subesse elegerunt: *Unde, ait, non tantum sicut Lucifer superbierunt.* Addit præterea modum alium, quem non minus approbare videtur, videlicet, primam superbiam omnium fuisse, nimis diligere excellentiam propriam, plus, nimirum, quam divinam, et in hoc peccato indicat, non fuisse Luciferum aliis causam peccandi, sed omnes æque primo (ut sic dicam) in illud superbiam genus elatos esse. Deinde vero Luciferum virtute propria: alios vero per Luciferi potentiam excellentiam illam consequi posse credidisse, et ita illam obtinere appetivisse, et quamvis Richardus non declarat in hoc secundo modo, quæ fuerit hæc excellentia: nihilominus de beatitudine supernaturali loqui videtur, de qua in priori modo locutus fuerat, dixeratque, non potuisse, nisi per gratiam obtineri, quod de sola excellentia beatitudinis supernaturalis dici potest.

7. *Uterque tamen modus improbat.* — Verumtamen neuter modus dicendi probabile fundamentum habet; nam uterque supponit, objectum superbiae angelicæ fuisse supernaturalem beatitudinem, quod supra non probavimus. Deinde hoc modo non apparet, quomodo potuerit Lucifer tale peccatum suadere inferioribus sine prævio errore ipsius Luciferi, vel saltem cum consideratione, et prava inductione ex certa scientia, et malitia, et consequenter cum deceptione inferiorum; neque huic difficultati satisficit per id, quod additur in secundo dicendi modo, scilicet præcessisse in omnibus peccatum superbiae, quod potuit esse occasio errandi. Non, inquam, hoc satisficit, quia ostensum est, primum casum inferiorum fuisse per superbiam, et illiusmet primi peccati causam suadentem fuisse Luciferum; et præterea, quia ille modus superbiae per nimiam dilectionem propriæ excellentiæ, seu beatitudinis, ponendo excessum in sola appre-

tiatione amoris, sine aliquo excessu in objecto amato, vel in modo consequendi illud, ita ut modus ille fuerit, quasi pars objecti amati, non est verus, nec intelligibilis, ut supra probatum est; et ideo, si superbia inferiorum Angelorum solum fuit circa supernaturalem beatitudinem, non potuit præcedere appetitum obtinendi illam inordinato modo, utique vel sua virtute, vel per potentiam Luciferi. Quocirca, si ante appetitum hujusmodi falsa existimatio præcessit, profecto ad primum peccatum antecessit. Et præterea incredibile est, inferiores Angelos credentes se non posse consequi supernaturalem beatitudinem sua virtute, persuaderi potuisse per Luciferi potentiam illam obtinere potuisse: et potius per ejus adjutorium, quam Dei illam habere voluisse: qua enim ratione, vel motivo potuit Lucifer hoc inferioribus Angelis persuadere? Profecto vix, aut nullo modo cogitari potest, etiamsi inferiores Angeli jam in superbiam elati supponerentur, quia etiam nunc verisimile non est, hoc credere dæmones inferiores ex persuasione Luciferi, cum non ignorent, quantum se extendat naturalis potentia angelica: et non posse unum Angelum confortare alterum ad intelligendum ultra suas naturales vires.

8. *Alia existimatio est fuisse objectum dominari aliis.* — *Ejus prior sensus.* — Superest alia sententia, quæ supponendo objectum superbiae Luciferi fuisse dominationem, et potestatem super alios, idem inferioribus tribuit, dicendo nihilominus, eos persuasione Luciferi circa idem objectum superbiendo, peccasse; hoc autem peccatum variis modis cogitari potest in inferioribus. Primo: ut idem appetierint, quod Lucifer, et cum absoluta æqualitate, utique, dominari omnibus aliis Angelis sine limitatione, id est, tam superioribus in natura, quam æqualibus, vel inferioribus; et hunc dicendi modum Bonaventuræ tribuunt aliqui, sed immerito, ut patebit. Unde nullum habet auctorem, quod ego sciam, nec est probabilis. Tum quia non est verisimile, inferiorem Angelum appetivisse præesse omnibus superioribus, quia non potuit illud apprehendere, ut possibile per suas vires, nec habere motivum ad illud volendum, vel expectandum per potentiam Dei, nec etiam fingi potest ille appetitus per modum simplicis affectus, vel velleitatis: nam hoc supra impugnatum est in Lucifer, et eandem rationem in cæteris habet. Tum etiam, quia longe incredibilis est Luciferum induxisse inferiores in hujusmodi

appetitum, cum ejus superbiae directe fuisset contrarius. Superbus enim non vult in primatu habere consortem, nec pratensorem potestatis suæ: quomodo ergo ipsemet Lucifer alios ad volendam, et procurandam eandem cum ipso excellentiam induceret: Tum præterea, quia juxta modum illum gravior fuisset superbia inferiorum, quam Luciferi, quia proportione servata, longe majorem excellentiam appetivissent; tum denique, quia inferiores Angeli consenserunt peccato Luciferi, non solum per imitationem, sed etiam volendo illi excellentiam, quam appetebat: ideo non specialiter dicuntur Angeli ejus. Non potuerunt autem simul appetere sibi, et Lucifero primatum in omnes Angelos; quia alias unusquisque appetiisset non subesse Luciferi; et singuli excellentiam supra seipsos appetivissent. Primum autem est contra id, quod supponitur, quia tunc omnes Angeli inferiores essent Lucifero contrarii in affectu superbiae, quia ille volebat præesse omnibus: omnes autem voluissent non subesse illi; imo etiam vellet ipsi Lucifero præesse; vel si illum excepissent, saltem voluissent æqualitatem cum illo, et consequenter non subesse illi: utrumque autem ejus superbiae fuisset contrarium; secundum autem involuit repugnantiam: nam potestas superioris relationem dicit ad personam distinctam. Sequela autem est manifesta: nam Lucifer appetiit præesse omnibus extra se; ergo si reliqui idem omnino, et cum æqualitate appetiverunt, unusquisque sibi præesse voluit; vel si voluit subesse Luciferi, non habuit idem objectum sui appetitus; vel denique si in unoquoque exceptio fiat de seipso, eadem ratione excipi poterunt alii sibi superiores, vel æquales.

9. *Posterior sensus.* — Aliter ergo intelligi potest, quod inferiores Angeli eandem prælationem appetierint, non cum absoluta æqualitate, sed proportionali; ita ut sicut Lucifer potestatem supremam in omnes habere voluit: ita unusquisque aliorum appetierit præesse sibi inferioribus in natura, non quidem suprema potestate, sed sub Luciferi: et ita omnes peccaverint, consentiendo Luciferi, et volendo illi excellentiam, quam appetebat, simulque concupiscendo sibi quamdam participationem ejus, vel ope ipsius, vel alio simili modo; et hanc sententiam indicat Bonaventura, in 2, dist. 5, art. 2, quæst. 1, dicens: *non fuisse ausos inferiores dæmones tantum appetere quantum videbant Luciferum appetivisse: voluisset tamen sub umbra illius requiescere, et*

sine ministracione, aut merito potiri voluntaria libertate, quam sub Deo videbant, habere non posse. Non tamen tribuit illis tam clare appetitum potestatis, et superioritatis in sibi inferiores; et idem dicunt Gabriel, d. 6, q. 1, art. 3, dub. 3, et Major, quaest. 2, in ultimis fere verbis: et sumpserunt ex parte ex Alense, dict. quaest. 99, m. 2; imo idem sentire videtur D. Thomas, d. quaest. 63, art. 8, ad 2.

10. Et quidem hi auctores satis consequenter loquuntur, supposita illa sententia, quod Lucifer appetierit praesse caeteris omnibus, et nulli subesse. Hoc enim supposito nihil verisimilius cogitari potest de persuasione Luciferi, quam quod primario induxerit caeteros, ut suo desiderio consentirent, eum quasi in principem acceptando; et consequenter, quod illis aliquam excellentiam, potestatem, aut exemptionem obtulerit, vel promiserit: cui suggestioni alteri consentientes, per superbiam elati fuerint: tam volendo alicui ejusdem ordinis, et naturae subesse, quod ad exaltationem naturae suae generatim pertinere crediderunt, quam in propriis personis peculiare excellentias, aut loca sublimia, aut peculiarem exemptionem sub illo principe appetendo.

11. *Rejicitur etiam hic posterior sensus.*—*Objectio.*—Verumtamen fundamentum hujus sententiae in ipso peccato Luciferi difficile nobis supra visum est; quia non est verisimile appetuisse Luciferum non subdi Deo: nec facile intelligitur, quam praeminentiam, vel potestatem sibi non naturalem supra alios Angelos, vel res alias universi habere voluerit. Haec autem difficultates eodem modo in Angelis inferioribus locum habent, et omnia supra adducta ad illos applicari possunt; nam incredibile videtur, inferiores Angelos voluisse ita subdi Luciferi, ut Deo subjecti non essent: nam videbant, hoc esse impossibile. Item non apparet, quam commoditatem, excellentiam, vel libertatem inde expectare potuerint; nec etiam potuerunt dedignari subesse Deo; et eligere potius subesse Luciferi: nam evidenter cognoscebat, illud prius, scilicet subesse Deo, non solum esse necessarium et immutabile, etiam esse dignius et excellentius. Dices, potuisse inferiores velle habere Luciferum, ut caput et principem, non excludendo Deum, sed immediate et proxime, idque non in naturalibus, quia illud jam habebant, nec ad superbiam pertineret; sed in gratuitis ad exaltationem suae naturae, et ideo per superbiam excessisse; sic enim dixit D. Thomas, q. 16, de Malo, art. 3, ad 4, potuisse Luciferum per

superbiam peccare appetendo praesse aliis. *Non secundum naturalem ordinem, sed quantum ad hoc, quod alii consequerentur per ejus gratiam beatitudinem, quam ipse volebat consequi per suam naturam.*

12. *Solutio.*—Respondeo, quod si hujusmodi appetitus tribuatur Angelis media unione hypostatica, probabiliter cogitatur, ut statim dicam, seclusa autem illa unione, ejusque revelatione, vix est credibile talem cogitationem ascendisse in mentem Luciferi, et minus verisimile est, potuisse illam immittere, et persuadere inferioribus Angelis. Non enim est sermo de beatitudine naturali: nam haec non pertinet ad gratuita, et illam unusquisque Angelus per suas naturales vires habebat, vel habere poterat, vel immediate a Deo, vel a se cum dependentia a Deo, et sine dependentia ab alio, quod illis melius et excellentius erat, quam in hoc a Luciferi pendere. Loquendo autem de beatitudine supernaturali, si Lucifer illum, ut talem apprehendit, impossibile est, ut per suam naturam illam consequi voluerit, cum id evidenter repugnaret: ergo impossibile est, ut voluerit alios illam habere per gratiam suam: quam enim gratiam poterat ipse suis viribus aliis conferre? aut quo titulo, vel motivo appeteret dare aliis, quod sibi acquirere non valebat? Unde a fortiori credibile non est, alios voluisse habere beatitudinem supernaturalem per gratiam Luciferi, si de illo nihil altius, quam de persona creata perfectiori in suo ordine cogitabant.

13. *Ultima, et vera assignatio objecti superbiae, quod fuerit vere hypostatica.*—Est ergo ultima sententia, peccasse caeteros Angelos appetendo unionem hypostaticam alicui naturae sui generis, id est, angelicae: et ad hoc suasionem Luciferi inductos fuisse. Non enim est cogitandum, neque est verisimile, unumquemque Angelum inferiorem sibi unionem illam appetuisse: tum quia Scriptura de uno tantum superiori Angelo, quasi per antonomasiam dicit, elevatum fuisse in cordo suo: et de eodem singulariter dicit, voluisse super astra Dei exaltare solum suum, et similia. Tum etiam quia non erat in caeteris tanta occasio appetendi dictam excellentiam, quanta in Luciferi fuit, propter decorem, et eminentiam ejus in naturali perfectione. Solus ergo Lucifer unionem sibi appetiit; alii vero Luciferi, quem ut principem, et veluti caput totius angelici ordinis suspiciebant, ejusque exaltationem, tanquam uniuscujusque propriam, et in singulorum dignitatem redundantem, appetebant.

14. *Suasio Luciferi circa praedictum objectum absque errore dari potuit.*—Atque hoc modo facile intelligitur potuisse Luciferum caeteris suadere, ut secum consentirent, sine deceptione, vel inductione in speculativum errorem, sed tantum practicum, exaggerando non solum suam pulchritudinem, et naturalem decorem, sed etiam excellentiam totius naturae angelicae supra humanam, ut inde moverentur tum ad appetendam illam dignitatem angelicae naturae, quam humanam. Tum etiam, ut indigne ferrent subdi inferiori naturae: in utroque autem poterat intervenire sine speculativo practicus error ad superbiam inducens. Quia non tantum pertinet ad superbiam appetere talem excellentiam propriae individuae naturae, sed etiam appetere illam tali naturae specificam, vel genericam, vel alteri singulari naturae ejusdem ordinis, sive propter honorem, et dignitatem totius generis, in personam etiam appetentis redundantem; sive propter fugiendam subjectionem ad inferiorem naturam, non obstante ordinatione Dei, volentis talem naturam inferiorem caeteris in naturali perfectione excellentibus anteferre: et ad sublimiorem ordinem gratiae increatae illam evehere. Multum ergo credibile est, hoc fuisse initium peccandi inferiorum Angelorum, ex quo in peccatum invidiae, et alia superius tractata facile labi potuerunt.

15. *Respondetur ad fundamentum Vasqui, in n. 11, cap. 17, relictum.*—*Ad duplicem conjecturam in n. 12 et 13.*—Atque hinc facile expediuntur difficultates in praecedenti capite relictas contra resolutionem ibi traditam; nam fundamentum negativum eorum, qui putant nihil esse in hoc puncto definiendum, quia non sunt principia sufficientia ad ferendum iudicium, satis refutatum est, tum in praecedenti capite, ostendendo, quanta auctoritate, quamque probabili conjectura illa resolutio nitatur, tum in praesenti declarando, quomodo sine repugnantia vel difficultate id accidere potuerit; unde facile etiam solvuntur positivae objectiones, seu conjecturae. Prima enim, et secunda probabiliter procedunt contra alias sententias ponentes superbiam Angelorum in appetitu inordinato beatitudinis naturalis, vel supernaturalis, vel alicujus superioris potestatis, vel dominationis creatae, seu in persona propria, et creata, quas difficultates non solum non solvimus, sed etiam auximus: et licet fortasse possent aliquo modo vitari, illam diligentiam ad defensores illarum opinionum remittimus; nam, quae nobis occurrunt, nobis

non satisfaciunt, et tergiversationes potius, quam responsiones esse videntur, et ideo circa illas non immoramur.

16. At vero, si objectum, et occasio illius superbiae in omnibus Angelis fuit exaltatio humanae naturae ad unionem hypostaticam, cessant illae difficultates, ut ex dictis facile patet, quia satis explicatum est, quomodo sine inductione ad errorem proprium, vel speculativum potuit Lucifer suadere aliis, ut secum consentirent, et ordinationi divinae superbe repugnarent. Nec etiam talis suasio necessario abstulit ab inferioribus Angelis inconsiderationem sufficientem ad peccandum; imo potuit esse illius causa, quia Lucifer praedicatione sua ita excitavit inferiores ad considerationem sui decoris, et naturalis excessus supra humanam naturam, ut inde oriri potuerit inconsideratio obedientiae, et subjectionis debitae divinae voluntati; et honoris, ac reverentiae debitae personae divinae, in quacumque natura ab illa assumpta: ac etiam debitae ipsimet naturae assumptae, etiamsi imperfectioris ordinis sit, propter excellentiam talis unionis supra omnem creatam perfectionem. Atque hinc etiam non obstante suasionem Luciferi, potuerunt inferiores non considerare, quam liberale, ac gratuitum esset donum hypostaticae unionis; ut proinde nulla creatura possit de Deo conquiri, vel graviter ferre, quod illam cui voluerit naturae, sive magis, sive minus perfecta sit, communicet.

17. *Ad tertiam in eodem n. 13.*—Tertia objectio Guilielmi parvi momenti est; nam Lucifer et Angeli ejus non rebellabant contra Deum, quasi vim illi inferre volentes; aut per virium fortitudinem illum vincere, ac superare machinantes: ad quem modum rebellionis solet inter homines praecedere secreta consiliorum communicatio, aut seditiosus tractatus, ac negotiatio; eo vel maxime, quod contra Deum hic modus perduellionis possibilis non erat, cum nulla cogitatio eum latere possit, quod Angeli non ignorabant. Rebellarunt ergo contra Deum solo affectu, et elatione cordis, quam Lucifer ex propriis, et sine aliorum consilio, tractatu, vel communicatione habere potuit: et inde potuit ad similem, seu proportionatum affectum, proprio iudicio, et deliberatione, alios inducere sine praevia cogitatione voluntatis, vel determinationis, aut consilii eorum, cum sola spe illos in propriam sententiam, et spiritualem perduellionem trahendi.

18. *Quarta in n. 14 petit an alii Angeli simul tempore cum Luciferi peccarint?*—Prima